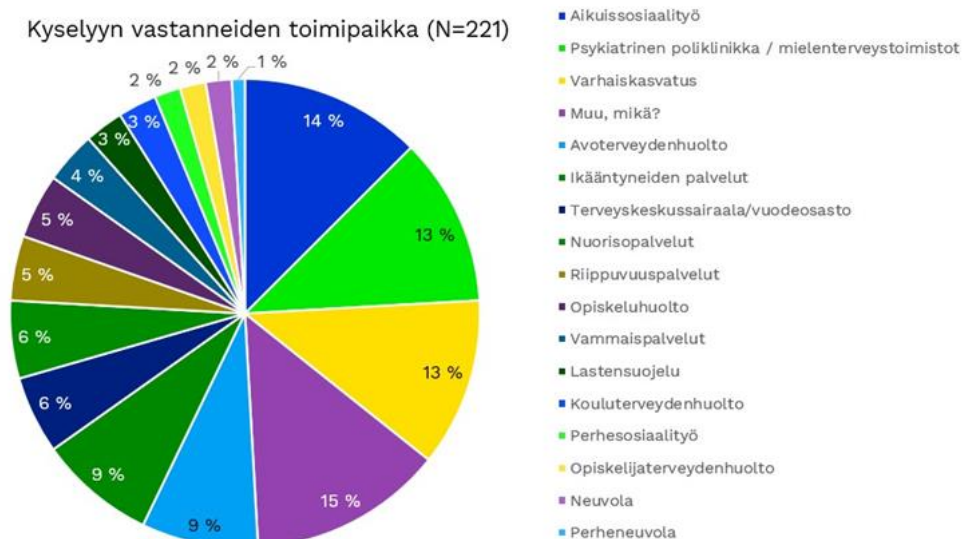

Päihde- ja riippuvuustyön osaamisen ja yhteistyön kehittämistarpeet Lapin hyvinvointialueella

A-klinikkasäätiön [Järjestölähtöisen päihdetyön kehittämistoiminta](#) on toteuttanut vuodesta 2020 lähtien kyselyä, jolla on selvitetty päihde- ja riippuvuustyön osaamisen ja yhteistyön kehittämistarpeita hyvinvointialueiden sote- ja sivistyspalveluiden työntekijöiden näkökulmasta. Tähän mennessä kyselyä on toteutettu kuudella hyvinvointialueella: Kanta-Hämeessä, Itä- ja Länsi-Uudellamaalla, Keski-Suomessa, Pohjois-Savossa ja Lapissa, [>linkki](#) vuonna 2023 julkaistuun hyvinvointialueiden kyselyraporttiin.

Lapin hyvinvointialueella kysely toteutettiin v. 2024 yhteistyössä VASA 2 -hankkeen, mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden kehittämisen kokonaisuuden / Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa.

Kyselyyn vastasi 221 työntekijää neljältä palvelualueelta. Suurimpia vastaajaryhmiä olivat aikuissosiaalityö (14 %), psykiatrinen poliklinikka/mielenterveystoimistot (13 %) ja varhaiskasvatus (13 %). Mikäli vastaajan työtehtävät jakautuivat useammalle toimipaikalle, vastaajat merkitsivät ne ”muu, mikä” -kohtaan.

Kyselyn vastauksissa nousi esiin, että mini-intervention käytön osaamisessa oli puutteita. Vastaajat toivoivat lisäksi lisää tietoa eri toimijoiden tarjoamista palveluista sekä palveluohjauksen ja hoitopolkujen selkiyttämistä päihde- ja riippuvuustyössä.

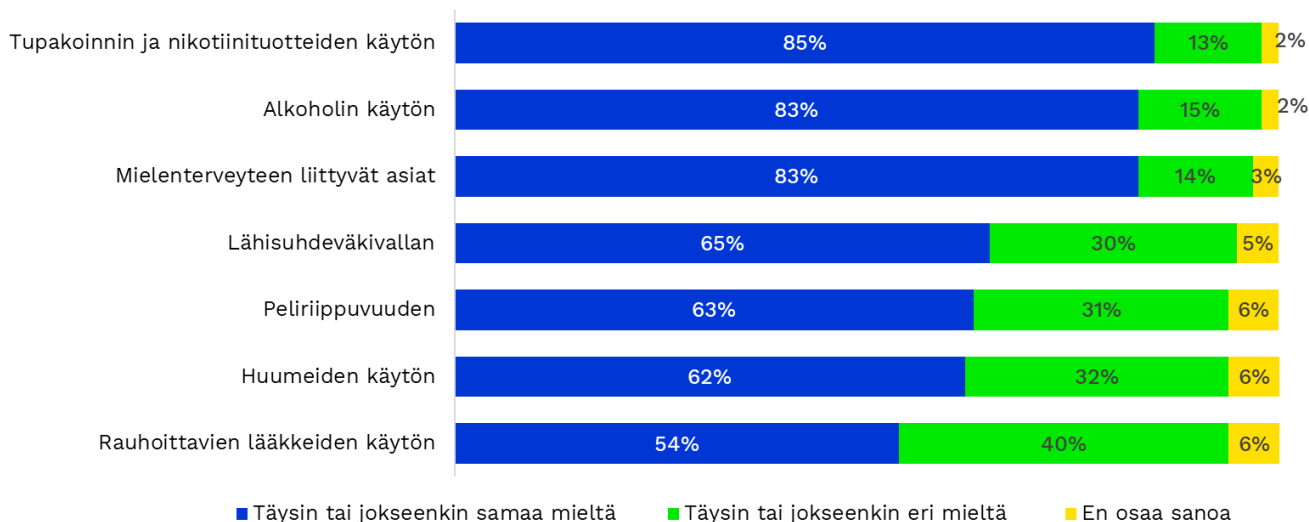
Osaamisen kehittämistarpeet

Mini-intervention käytön osaaminen vähäistä

70 prosenttia kyselyyn vastanneista työntekijöistä koki tarvitsevänsä lisää tietoa ja tukea riippuvuuksista haittoja kokevan asiakkaan kohtaamiseen. Vastaajat toivoivat erityisesti lisää tietoa päihteistä ja riippuvuuksista, hoitoonohjauksesta, palvelukentästä sekä puheeksiotosta.

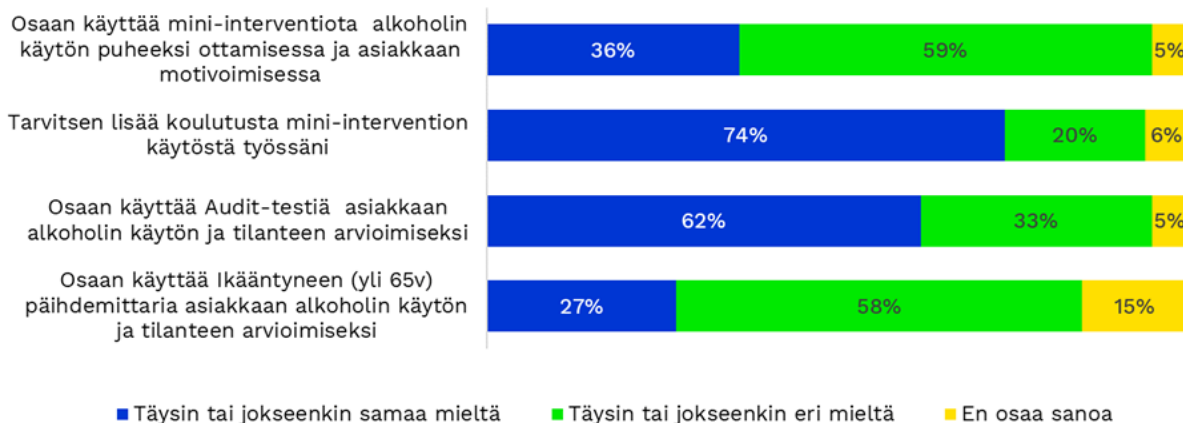
Lähes kaikki vastaajat tiesivät, minkälaisessa tilanteessa päihteiden käyttö tulisi ottaa puheeksi (94 % täysin / jokseenkin samaa mieltä). Puheeksioton osaaminen vaihteli puheeksiotettavan aiheen mukaan. Vahvimmaksi puheeksioton osaaminen koettiin tupakoinnin ja nikotiinituotteiden, mielenterveyteen liittyvien asioiden ja alkoholinkäytön kohdalla. Heikompaa osaaminen oli rauhoittavien tai muuten keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden käytön, huumeiden käytön ja peliriippuvuuden osalta.

Osaan ottaa puheeksi

Kyselyn perusteella keskeisin osaamisen kehittämistarve liittyy mini-intervention käyttöön. Vain 36 prosenttia kyselyyn vastanneista työntekijöistä oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että osaa käyttää mini-interventiota työssään. 74 prosenttia vastaajista kokikin tarvitsevanaan koulutusta mini-intervention käytöstä.

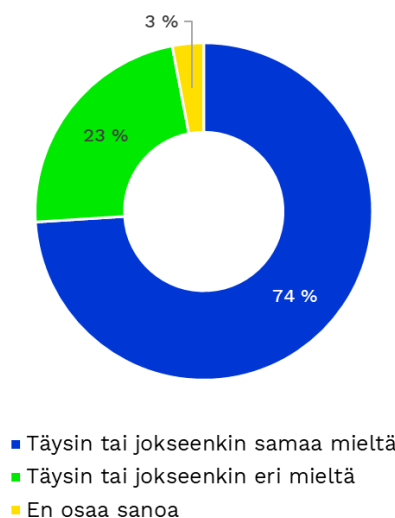
62 prosenttia kyselyyn vastanneista koki osaavansa käyttää Audit-testiä. Sen sijaan ikääntyneiden (yli 65-vuotiaiden) päihdemittari oli tätä tuntemattomampi ja vain 27 prosenttia vastaajista koki osaavansa käyttää sitä.

Koulutustarve: tietoa huumeista ja peliriippuvuudesta

74 prosenttia vastaajista koki tarvitsevansa lisää tietoa huumeista ja niiden vaikutuksista. Myös avovastauksissa päihde- ja riippuvuustyön koulutusta kaivattiin erityisesti huumeista. Muina koulutusaiheina nousi esiin peliriippuvuus, lääkkeiden väärinkäyttö sekä ajankohtainen tieto päihteistä ja riippuvuuksista.

Tarvitsen lisää tietoa huumeista ja niiden vaikutuksista

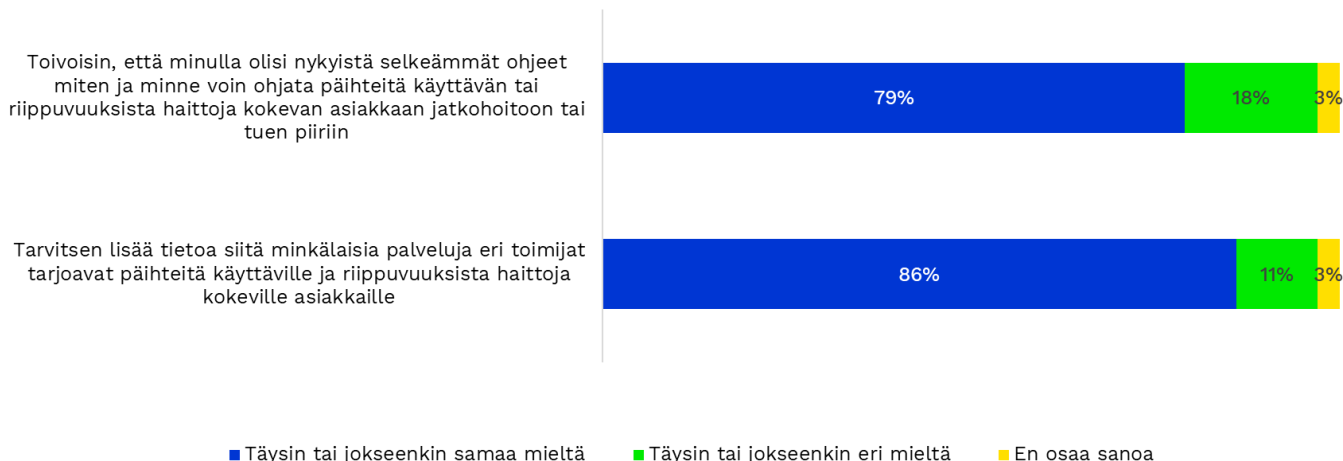

Yhteistyön kehittämistarpeet

Hoito- ja palvelupolkuja tulee kehittää

Kyselyn perusteella keskeinen yhteistyön kehittämistarve liittyy palveluohjauksen ja hoitopolkujen selkiyttämiseen. Kyselyyn vastanneista 91 prosenttia oli sitä mieltä, että samanaikaisesti päihde- ja mielenterveysongelmissa apua tarvitsevien palveluohjausta tulisi kehittää. Lisäksi 87 prosenttia koki, että päihteistä ja riippuvuuksista haittoja kokevien asiakkaiden palveluketjujen toimivuutta pitäisi kehittää.

74 prosenttia kyselyyn vastanneista tiesi, minne ohjata päihteistä tai riippuvuuksista haittoja kokevan asiakkaan, jos ei itse osaa auttaa häntä. Kuitenkin 79 prosenttia vastaajista toivoi, että käytössä olisi nykyistä selkeämmät ohjeet siitä, miten ja minne voi ohjata päihteistä tai riippuvuuksista haittoja kokevan asiakkaan. Valtaosa vastaajista (86 % täysin / jokseenkin samaa mieltä) kokikin tarvitsevansa lisää tietoa siitä, minkälaisia palveluja eri toimijat tarjoavat päihteitä käyttäville tai riippuvuuksista haittoja kokeville asiakkaille.

Avovastauksissa palveluohjauksen tueksi toivottiin lisää tietoa eri toimijoiden tarjoamista palveluista, erityisesti järjestöjen apu- ja tukimuodoista. Lisäksi vastaajat toivoivat palvelupolkujen ja hoitoon ohjauksen selkiyttämistä.

Laitosmuotoiseen päihdehoitoon ja -kuntoutukseen ohjaamisesta tarvitaan lisää tietoa

50 prosenttia vastaajista ei tiennyt milloin ja miten voi ohjata asiakkaan laitospäihdehoitoon ja -kuntoutukseen. Osaaminen vaihteli eri toimipaikkojen välillä. Vahvinta osaaminen oli riippuvuuspalveluissa ja heikompaa avoterveydenhuollossa. Vastaajat saivat kuvailla, minkälaista tietoa ja tukea tarvitsisivat laitospäihdehoitoon ja -kuntoutukseen ohjaamiseen. Tietoa kaivattiin erityisesti siitä, milloin ja miten sinne voi ohjata asiakkaan sekä missä laitospäihdehoitoa ja -kuntoutusta toteutetaan.

Tiedän milloin ja miten ohjaan asiakkaan laitospäihdehoitoon ja -kuntoutukseen

Yhteistyö päihdealan järjestöjen kanssa vähäistä

58 prosenttia vastaajista tiesi yhteistyötahoja, joiden kanssa voi tehdä yhteistyötä, jotta riippuvuuksista haittoja kokeva asiakas saa parhaan mahdollisen avun. Yhteistyön kuvattiin sujuvan pääsääntöisesti hyvin ja yhteistyöstä oli positiivisia kokemuksia. Osa vastaajista koki kuitenkin, että yhteistyö on liian vähäistä.

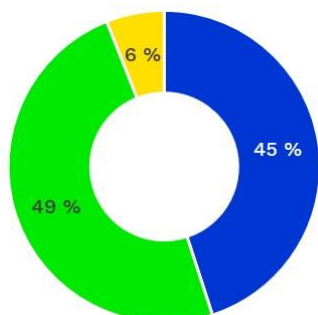
Tiedän yhteistyötahoja, joiden kanssa voin tehdä yhteistyötä, jotta päihteitä käyttävä tai riippuvuuksista haittoja kokeva asiakas saisi parhaan mahdollisen avun

■ Täysin tai jokseenkin samaa mieltä ■ Täysin tai jokseenkin eri mieltä ■ En osaa sanoa

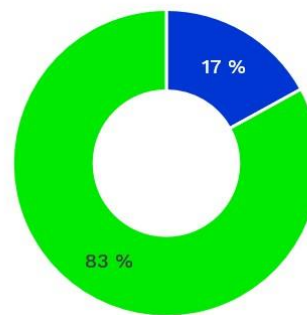
Erityisesti päihdealan järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö oli vähäistä. 45 prosenttia vastaajista tunsu alueella toimivia päihdealan järjestöjä ja vain 17 prosenttia teki yhteistyötä niiden kanssa.

Olen tietoinen alueellani toimivista päihdealan järjestöistä

■ Täysin tai jokseenkin samaa mieltä
■ Täysin tai jokseenkin eri mieltä
■ En osaa sanoa

Teetkö yhteistyötä päihdealan järjestöjen kanssa?

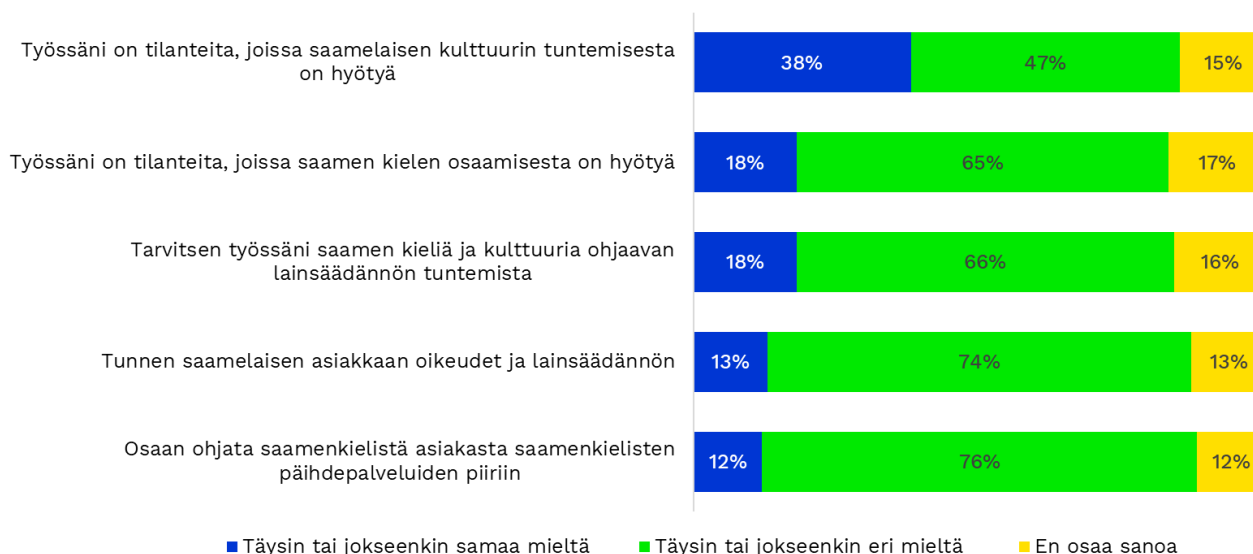
■ Kyllä ■ En

Saamen kielten ja kulttuurin osaaminen ja osaamistarpeet

Kyselyssä kartoitettiin lisäksi saamen kielten ja kulttuurin osaamista sekä näihin liittyviä osaamistarpeita. Pääsääntöisesti kyselyyn vastanneet työntekijät eivät puhuneet saamen kieliä: vain 3 prosenttia vastaajista puhui jotakin saamen kieltä.

Kyselyyn vastanneista 38 prosenttia kertoi, että kohtaa työssään tilanteita, joissa saamelaisen kulttuurin tuntemisesta on hyötyä. Hieman harvempi (18 %) vastaajista oli sitä mieltä, että kohtaa työssään tilanteita, joissa saamen kielten osaamisesta on hyötyä. Vain 18 prosenttia vastaajista koki tarvitsevansa työssään saamen kieliä ja kulttuuria ohjaavan lainsäädännön tuntemista.

Kyselyn perusteella työntekijät tuntevat heikosti saamelaisen asiakkaan oikeuksia ja lainsäädäntöä (13 % jokseenkin / täysin samaa mieltä). Lisäksi vain 12 prosenttia vastaajista koki osaavansa ohjata asiakkaan saamenkielisten päihdepalveluiden piiriin.

Vastaajista 43 prosenttia koki tarvitsevansa lisää tietoa saamen kielistä ja kulttuurista sosiaali- ja terveystalveissa. Eniten tietoa kaivattiin saamenkielistä ja kulttuurinmukaisista palveluista, kulttuurista ja kielistä sekä lainsäädännöstä.

Mistä saamen kielten ja kulttuurin osa-alueista tarvitset lisää tietoa tai tukea?

Yhteenveto:

- Mini-intervention käytön osaamisessa koettiin puutteita
- Puheeksioton osaaminen vaihteli puheeksiotettavan aiheen mukaan
- Koulutusta toivottiin mm. huumeista ja niiden vaikutuksista, mini-interventiosta sekä peliriippuvuudesta
- Vastaajat toivoivat selkeitä hoitopolkuja ja tietoa eri toimijoista ja heidän tarjoamista palveluista
- Yhteistyötä päihdealan järjestöjen kanssa tulisi lisätä
- Saamelaisen asiakkaan oikeuksia ja lainsäädäntöä tunnettiin heikosti